

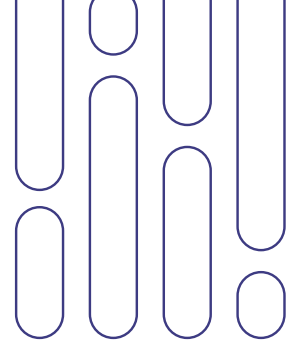
گزارش

در بحبوحه آشفتگی و طبل جنگ؛
عربستان سعودی ائتلاف جهانی
برای به رسمیت شناختن کشور
فلسطین را رهبری می کند

7 اکتبر 2024 میلادی

RASANAHA
المعهد الدولي للدراسات الإيرانية
International Institute for Iranian Studies

فهرست مطالب

- 3 نخست: ائتلافی مهم در شرایط ناآرام منطقه ای و بین المللی
- 4 دوم: نقش عربستان سعودی در تنظیم قطب نمای منازعه
- 6 سوم: برآیندها و تأثیرات احتمالی
- 7..... خلاصه

در حالیکه هیچ صدایی به صداهاى موشک و توپخانه در خاورمیانه نمى رسد و به قول محمود عباس رئیس تشکیلات خودگردان فلسطین خبری از طرحهای عقلانی و یا ابتکارهای واقعی برای توقف حالت "دیوانگی" کنونی نیست، عربستان سعودی موفق شد در کنار طرفهای اروپایی ابتکاری را با هدف ایجاد نقطه توازن در جنگ خونباری که امنیت و ثبات منطقه خاورمیانه را نشانه گرفته، ارائه کند. امیر فیصل بن فرحان وزیر خارجه عربستان سعودی در تاریخ 26 سپتامبر 2024 و در حاشیه نشست مجمع عمومی سازمان ملل از ایجاد یک ائتلاف بین المللی برای حمایت از راه حل دو کشوری به عنوان چارچویی برای پایان دادن به جنگ در فلسطین اشغالی خبر داد. این طرح با استقبال و حمایت گسترده ای روبرو شد به گونه ای که تا کنون 90 کشور از کشورهای عربی، اسلامی و متحدان اروپایی به این ائتلاف پیوسته اند. و انتظار می رود که ریاض و نروژ میزبان اولین نشستهای این ائتلاف باشند که تلاشی در خلاف جهت رویکردهای این جنگ و روندهای کنونی آن در منطقه خاورمیانه است.

نخست: ائتلافی مهم در شرایط ناآرام منطقه ای و بین المللی

اهمیت این ائتلاف ناشی از شرایطی است که در آن ظهور کرده است. در حال حاضر علاوه بر وضعیت جمود، تمام ابتکارهای دیپلماتیک برای پایان دادن به جنگ شکست خورده است و هر لحظه انتظار گسترش دامنه جنگ و ورود آن به مراحل خطرناک تری می رود که ممکن است امنیت و ثبات منطقه ای و حتی ثبات جهانی را نیز به مخاطره اندازد؛ به ویژه اینکه اسرائیل به این جنگ به عنوان یک جنگ سرنوشت ساز و با حاصل جمع صفر می نگرد که باید در این جنگ تکلیف تمام تهدیدهای پیرامونی خود را یکسره کند. از این گذشته، جریان راستگرایی افراطی که قدرت را در اسرائیل در اختیار دارد، به این جنگ به دیده فرصتی برای عملیاتی سازی طرحهای تخیلی توراتی می نگرد که مرزهای آن بسی فراتر از فلسطین اشغالی و سرزمینهای مقدس اسلامی است. رهبران اسرائیل تلاش می کنند با قلدری و از طریق این جنگ واقعیت تازه ای را بر تمام خاورمیانه تحمیل کنند و با استفاده از وضعیت کنونی و دستاوردهای نظامی روی زمین حقوق تاریخی فلسطینیان که سازمان ملل نیز به رسمیت شناخته است، را زیر پا گذارند.

همچنین، این ائتلاف تلاشی برای ایجاد توازن تازه ای در مقابله با جانبداری ایالات متحده از اسرائیل در این جنگ است. گفتمنی است که ایالات متحده تقریباً از تعهدات خود در خصوص فلسطینیان شانه خالی کرده است و به نظر نمی رسد که

بتواند با ایفای نقش واسطه وضعیت را به سمت کاهش تنش و تنش زدایی سوق دهد. واشنگتن علاوه بر حمایت‌های نظامی و مالی از اسرائیل با پوشش دیپلماتیک خود جلوی تلاشها برای فشار بر اسرائیل و یا محکومیت آن را می‌گیرد. اسرائیل در سایه این چتر حمایتی آمریکا آزادانه به جنگ افروزیهای خود ادامه می‌دهد و در این زمینه هیچ محدودیتی برای خود قائل نیست؛ چرا که در پناه آمریکا خود را از هرگونه بازخواستی در امان می‌بیند. و احتمالاً ایالات متحده نیز این جنگ را فرصتی برای اجرای طرحهای خود در خاورمیانه می‌داند و در صدد است با استفاده از هرج و مرج منطقه ای با ایجاد یک ساختار امنیتی منطقه ای تازه ای جلوی نفوذ چین و روسیه را بگیرد و منافع خود را در درازمدت تأمین کند.

علاوه بر آن، این ائتلاف در زمانی ظهور کرد که به نظر می‌رسد که اصولی که نظام بین الملل بر آن استوار است، دیگر چندان کارایی ندارد؛ زیرا سه قطعنامه سازمان ملل در خصوص توقف جنگ، توسط آمریکا وتو شده است. این امر نشان می‌دهد که نهادهای بین المللی در انجام مأموریت‌های محوله به آنها در پاسداری از امنیت و ثبات بین المللی ناتوان است. در عین حال، نقض گسترده قانون بین المللی به گونه ای که از زمان تأسیس نظام بین الملل تا کنون بی سابقه بوده است، و سیاست های دوگانه در تعامل با جنگ خاورمیانه گویای این واقعیت است که نمی‌توان به نقش سازنده جامعه بین الملل در رسیدگی به بحران کنونی امید داشت. به همین خاطر، وزیر خارجه عربستان سعودی مصداقیت نظام بین المللی را زیر سؤال برد و **گفت:** "وقتی که نمی‌توانیم ماشین جنگی را متوقف کنیم و در شرایطی که برخی بر اجرای گزینشی قانون بین المللی اصرار می‌روزند و آشکارا ساده‌ترین معیارهای برابری، آزادی و حقوق بشر را نقض می‌کنند، باید از خود پرسیم که چه چیزی از مصداقیت و مشروعیت نظام جهانی باقی مانده است؟"

دوم: نقش عربستان سعودی در تنظیم قطب نمای منازعه

ایجاد این ائتلاف از دیدگاه روشن تصمیم ساز عربستان سعودی و درک عمیق او از تحولات پیرامون این بحران و نیز درک چالشها و فرصتهای موجود در این بحران حکایت دارد. و این تلاشی مضاعف برای حل مسأله لاینحل فلسطین با در نظر داشت تمامی عوامل دخیل در این جنگ است. در حالیکه تلاشهایی در جریان است تا پادشاهی عربستان سعودی را در مورد جنگ کنونی و مسأله فلسطین، در مقابل یک واقعیت انجام شده قرار دهد، اما پادشاهی عربستان سعودی با ارائه این ابتکار بر موضع قاطع و تزلزل ناپذیر خود تأکید می‌کند و این امر نشان دهنده

تعهد پادشاهی عربستان سعودی در مقابل مسائل امت عرب و امت اسلامی و در رأس آنها آرمان فلسطین است.

همچنین، ایجاد این ائتلاف نشان می‌دهد که عربستان سعودی در سطح بین‌الملل از نقش محوری برخوردار است و می‌تواند با استفاده از ظرفیت‌های دیپلماتیک در برقراری توازن در این جنگ، در رویکرد آن نقش فعال و تأثیرگذاری بازی کند. در حالیکه اسرائیل و ایالات متحده برای نادیده گرفتن حق تاریخی ملت فلسطین و حق آنان در داشتن کشور مستقل را نادیده می‌گیرد و کشورهای عربی و مخصوصاً پادشاهی عربستان سعودی را برای قبول این امر و عقب نشینی از تعهدات خود در قبال فلسطینیان تحت فشار قرار می‌دهند، پادشاهی عربستان سعودی می‌کوشد با ارائه این ابتکار، رویکردهای این جنگ را کنترل کند و بر اصول ثابت در رابطه مسأله فلسطین و موضع قاطع خود در خصوص تمسک به ابتکار عربی به عنوان چارچوبی برای حل و فصل اختلافات، تأکید کند. امیر محمد بن سلمان ولی عهد سعودی اندکی قبل از اعلام ائتلاف، در 25 سپتامبر بر همین مسأله تأکید کرد و **گفت**: پادشاهی عربستان سعودی از تلاش خستگی‌ناپذیر برای تشکیل کشور مستقل فلسطین به پایتختی قدس شرقی دست بردار نیست. او همچنین تأکید کرد که بدون تحقق این مسأله، عربستان سعودی روابط دیپلماتیک با اسرائیل برقرار نخواهد کرد.

همچنین، این ائتلاف نشان می‌دهد که عربستان سعودی در سطح منطقه و جهان از نقش تأثیرگذاری برخوردار است؛ زیرا این ابتکار با استقبال بین‌المللی گسترده‌ای روبرو شد. عربستان سعودی با توجه به جایگاه ویژه‌ای که در جهان عرب و جهان اسلام و نیز در سطح بین‌الملل دارد، ظرفیتهای زیادی برای جلب حمایت‌های لازم از این ابتکار را در اختیار دارد. و این رمز موفقیت این ابتکار است که تا کنون 90 کشور از پیوستن به آن استقبال کرده‌اند. و انتظار می‌رود که با آغاز نشستهای این ائتلاف کشورهای بیشتری به آن ملحق شوند و آن را به یک ائتلاف مهم و تأثیرگذار در روند جنگ کنونی و آینده راه حل سیاسی بدل کند.

همچنین این ابتکار، از سطوح بالای هماهنگی پادشاهی عربستان سعودی با طرف اروپایی حکایت دارد و به نظر می‌رسد که موضع عقلانی آن تا حد زیادی با موضع متوازن سعودی در قبال این بحران همخوانی دارد. اتحادیه اروپا به عنوان یکی از چهار طرفی که با مسأله فلسطین رابطه تنگاتنگی دارند، در قبال رفتار فریبکارانه اسرائیل در مسأله شهرک‌سازی و عدم پایبندی به تعهدات و همچنین تجاوز به حقوق فلسطینیان قبل و بعد از جنگ اخیر، بسیار با ملاحظه برخورد می‌

کرد. از این رو، می‌توان امید داشت که این ابتکار به تشکیل یک جبهه تأثیرگذار بر روند جنگ منجر شود.

سوم: برآیندها و تأثیرات احتمالی

این ابتکار عربستان سعودی که یک روند تازه در مورد مسأله فلسطین است، به عنوان راه و روند بدیلی است که در مقابل تلاش اسرائیل در راستای تحمیل یک واقیت انجام شده، ارائه می‌شود. این ابتکار بر راه حل دو کشوری و حق ملت فلسطین در تشکیل کشور مستقل به پایتختی قدس شرقی، تأکید دارد که مورد توافق جامعه بین الملل و جهان عرب نیز می‌باشد. همچنین، این ائتلاف یک روند جایگزینی به جای روند صلح سنتی به رهبری ایالات متحده ارائه می‌دهد. گفتنی است که روندی که ایالات متحده آن را رهبری می‌کرد، در سایه تحولات کنونی جنگ و موضع ایالات متحده و اسرائیل کارساز و مناسب نیست. و با تحولات فضای منطقه ای و توازنات قدرتهای جهانی نیز همخوانی ندارد. وزیر خارجه عربستان سعودی با تأکید بر این مسأله عنوان داشت: "اجرای راه حل دو کشوری، برای توقف چرخه جنگ و بدبختی و ایجاد یک واقعیت تازه ای که در سایه آن تمام منطقه و از جمله اسرائیل نیز از امنیت و زندگی مسالمت آمیز برخوردار گردد، بهترین راه حل است".

در شرایطی که اسرائیل تلاش دارد با زیر پا گذاشتن تعهدات در قبال تشکیل کشور فلسطین، جنگ و نسل کشی در حق ملت فلسطین را همچنان ادامه دهد، این ابتکار یک برگ فشار مهمی بر اسرائیل است؛ مخصوصاً که از سوی جامعه بین الملل به صورت گسترده ای مورد استقبال قرار گرفته است. و انتظار می‌رود که تمامی کشورهای جهان در این ائتلاف حضور پررنگی داشته باشند و این مسأله سبب شود که افکار عمومی جهان بر ایالات متحده و اسرائیل فشار آورد و در عین حال، از ناتوانی نظام بین الملل کنونی و ناکارآمدی نهادهای آن پرده بردارد. و بی تردید، این ائتلاف افکار عمومی جهان را به حمایت از حقوق ملت فلسطین سوق خواهد داد و در این شرایط که اعتبار اسرائیل در سطح جهان خدشه دار شده و روایتی که از مظلومیت تاریخی اسرائیل حکایت دارد، مورد تردید قرار گرفته است، اسرائیل از سوی افکار عمومی جهان سخت تحت فشار قرار خواهد گرفت. و احتمالاً، همانطور که وزیر خارجه عربستان سعودی تأکید کرده است این ائتلاف سبب خواهد شد که دیگر حق ملت فلسطین در داشتن یک کشور مستقل به آینده موکول نشود. بلکه بر تشکیل کشور مستقل فلسطین به عنوان

حق مسلم و یکی از ارکان صلح تأکید شود؛ نه اینکه به عنوان برآیند نهایی صلح در روند سیاسی بلند مدت روی آن مذاکره صورت گیرد.

همچنین این احتمال نیز وجود دارد که تلاش‌های عربستان سعودی در ایجاد یک اجماع جهانی در مورد مسأله فلسطین به ثمر نشیند و سبب شود که کشورهای بیشتری کشور فلسطین را به رسمیت بشناسند. **وزیر خارجه نروژ** در مورد این ابتکار عربستان سعودی در 28 سپتامبر 2024 بر همین مسأله تأکید کرد و گفت: "در جامعه بین الملل از کشورهای غربی و از کشورهای عربی و همچنین از کشورهای جنوب جهانی یک اجماع فزاینده ای وجود دارد مبنی بر اینکه باید یک تشکیلات فلسطینی، دولت فلسطینی و کشور فلسطینی ایجاد شود و باید کشور فلسطین به رسمیت شناخته شود". و می دانیم که از میان 193 کشور عضو سازمان ملل متحد، 149 کشور کشور فلسطین را به رسمیت می شناسند.

خلاصه

در پایان، می توان گفت که این ائتلاف هنوز در مرحله آزمون قرار دارد و چالش‌های مهمی را نیز پیش رو دارد؛ زیرا این یک تلاش در خلاف جهت روند جنگ آفریزیهای کنونی و تلاشی برای بازگرداندن اعتبار راه حل سیاسی مبتنی بر قطعنامه های سازمان ملل و اصول قانون بین المللی است. و این همان چارچوبی است که اسرائیل تلاش دارد از آن عبور کرده و با تکیه بر برتری نظامی و برخی دستاوردهای نظامی که رقم زده، واقعیت تازه ای را در منطقه حاکم سازد که در آن کشور فلسطین هیچ محلی از اعراب ندارد. علاوه بر آن، این ائتلاف در شرایط ناآرام بین المللی ظهور می کند که نهادهای بین المللی کارآیی چندانی ندارند و تراز جهانی قدرت دچار اختلال شده و فرصتی را برای اسرائیل فراهم کرده است تا همچنان برای پیشبرد برنامه های خود تاخت و تاز کند و در این میان به ابتکارهای بین المللی که در خدمت اهداف و بلندپروازیهای دولت افراطی آن نیست، هیچ توجهی نداشته باشد.

اما با این همه، می توان گفت که این ائتلاف یک اقدام مهمی است که میدان را در مقابل تنها یک دیدگاه رها نخواهد کرد. و انتظار می رود که این روند واقع گراتر باشد؛ به ویژه اینکه این ائتلاف یک گزینه عقلانی تر و واقعی تر است که پادشاهی عربستان سعودی آن را رهبری می کند. این ائتلاف بر این حجت استوار است که برقراری صلح بدون حل و فصل عادلانه بر اساس راه حل دو کشوری که امنیت و ثبات را در درازمدت در سرزمینهای اشغالی و در خاورمیانه تضمین کند،

میسر نخواهد شد. همچنین این ائتلاف - بر اساس تجربه تاریخی - بر این باور است که پیروزیهای نظامی و حذف و نادیده گرفتن رقیب نمی تواند در تأمین امنیت پایدار و توسعه مؤثر باشد. و این واقعیت که جنبشهای مقاومت در برابر اشغالگر، هرگاه اندکی تضعیف گردد، به سرعت و با قدرتی بیشتر به صحنه باز می گردد، بهترین گواه این مدعا است. از این رو، به نظر می رسد این ائتلاف که عربستان سعودی نقش برجسته و پیشتازی در آن بازی می کند، فرصتی برای عبور از وضعیت لاینحل جنگ خاورمیانه است. و فرصتی است تا منطقه را از وضعیت جنگی که دامنه آن مشخص نیست، دور کرد. و مهمتر از همه اینکه این ائتلاف ضمن اینکه منافع پادشاهی عربستان سعودی و گزینه های آن را تقویت می کند، خطوط قرمز عربستان در مورد رویکردهای خود در قبال اسرائیل و مسأله فلسطین به دور از فشارهای سیاستمداران آمریکایی و محاسبات انتخاباتی آنها را نیز ترسیم می کند.

✉ info@rasanahiiis.com

🐦 [@rasanahiiis](#) [@rasanahiiis](#)

🌐 www.rasanah-iiis.org

